

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

Ei lausuttavaa.

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

Ei lausuttavaa.

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

Ei lausuttavaa.

Yleistä

Arviointimuistiossa on pohdittu terveydensuojelulain nimikkeen muuttamista. Terveysuojelukäsite on vakiintunut lainsäädännössä ja hallinnossa (ml. valvonnassa). Näin ollen nimikettä ei ole hyödyllistä muuttaa. Nimikkeen muuttamisesta saattaisi aiheutua myös hallinnollista taakkaa. Turun Ympäristöterveys kannattaa lain nimen säilyttämistä ennallaan.

Luku 1 - Yleiset säännökset

1 §

Arviointimuistion mukaan lakiin lisätään oma pykälänsä laissa käytettävälle määritelmille. Turun Ympäristöterveys pitää esitystä kannatettavana. Arviointimuistion mukaan nykyinen ”terveyshaitta” termi tulisi korvata paremmin kuvaavalla termillä. Lainsäädännössä ja viranomaistoiminnassa vakiintuneiden termien vaihtamista kannattaa kuitenkin välttää.

Arviointimuistion mukaan lain kehittämisessä tulisi ottaa huomioon eritasoisten haittojen ja riskien luokittelu siten, että valvontatoimet ja säännökset olisivat terveydelliseen riskiin nähden oikeasuhtaisia. Viranomaistoimien tulee lähtökohtaisesti olla aina oikeasuhtaisia. Olennaista on, että asiaan puuttumisen kynnyks on selkeä.

2 §

Arviointimuistion mukaan toiminnanharjoittajaa koskeva omavalvonta muutetaan yleiseksi selvillä olovelvollisuudeksi ja velvollisuudeksi ehkäistä terveyshaitat (huolehtimisvelvollisuus). Turun Ympäristöterveys kannattaa esitystä, koska muutos voi vähentää viranomaistaakkaa. Avoimeksi jää, miten laajaa esimerkiksi as oy:n rakennuksen omistajan selvillä olovelvollisuus on käytännössä. Toimijoiden omavalvontavelvollisuudesta voidaan säätää tarvittaessa erikseen ja ilmoituksenvaraisten toimintojen osalta tämä on toivottavaa. Turun Ympäristöterveys huomauttaa, että lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulee määrittää selkeästi, mitä selvillä olovelvollisuudella tarkoitetaan ja kertoa miten se eroaa omavalvonnasta.

3 §

Arviointimuistiossa esitetty toimivaltarajojen selkeyttäminen on toivottavaa. Etenkin työturvallisuusviranomaisten ja terveydensuojeluviranomaisen välisten esimerkkitapausten lisääminen sääntelyn perusteluihin on tarpeellista. Käytännön esimerkit siitä, milloin ja miten lakien säännöksiä sovelletaan rinnakkain, voisivat helpottaa sääntelyn ymmärtämistä ja soveltamista. Tämä lisäisi myös lainsäädännön johdonmukaisuutta.

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

5 §

Kuten arviointimuistiossa todetaan, nykyisin AVI voi kantelu- ja valvontamenettelyiden kautta huomauttaa kuntien terveydensuojeluviranomaisia puutteista tai virheellisistä menettelytavoista, mutta AVIlla ei ole toimivaltaa määrätä kuntia korjaaviin toimenpiteisiin. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulisi pohtia, voisiko LVV:lle säätää toimivallan määräysten antamiseen koskien terveydensuojeluvalvonnan resurssien puutteellisuutta.

6 §

Arviointimuistion mukaan suunnitelmallisen valvonnan lisäksi neuvonta, ohjaus ja valvonta tulee sisällyttää lakiin selvemmin. Valvonnassa tulisi korostaa entisestään riskiperusteisuutta. Riskien huomioonottamisesta viranomaisvalvonnassa tulisi säätää omassa pykälässään. Laivatarkastukset tulisi siirtää selkeyden vuoksi omaan pykälään. Turun Ympäristöterveys pitää näitä esityksiä hyvinä.

7 §

Arviointimuistiossa on todettu aivan oikein, että delegoinnin selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi tarvitaan tarkempia määräyksiä siitä, mitkä tehtävät voidaan siirtää viranhaltijoille ja mitkä on pidettävä toimielimen vastuulla sekä siitä, mitkä asiat sisältyvät viranhoitomääräykseen. Uhkasakkolain mukaiset päätökset tulee säilyttää toimielimen vastuulla, mutta muutoin delegoinnin tulee olla vastaavasti mahdollista, kuten on elintarvikelainin perusteella.

Lakiin tulisi harkita lisättäväksi valvontayksiköitä koskeva vaatimus, jotta varmistetaan että yksiköillä on riittävä osaaminen.

8 §

Arviointimuistion mukaan terveydensuojelulakiin lisätään kunnan terveydensuojeluviranomaiselle velvollisuus huolehtia siitä, että häiriötilanteiden hoitamiseksi terveydensuojeluviranomainen on

tavoitettavissa myös virka-ajan ulkopuolella. Lisäksi muistion mukaan terveydensuojelulain valvonnan kannalta olisi hyödyllistä, jos valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon perustettaisiin yleinen päivystys, jota voitaisiin hyödyntää myös terveydensuojeluun liittyvissä häiriötilanteissa. Lakiin lisättäisiin kunnan terveydensuojeluviranomaiselle velvollisuus huolehtia siitä, että sillä on käytettävissä laboratoriopalvelut häiriötilanteissa.

Päivystyksen järjestäminen aiheuttaisi ylimääräisiä kuluja kunnalla ja se on myös tarpeetonta, koska valtion viranomaisen yleinen päivystys on riittävä. Näin ollen Turun Ympäristöterveys arvioi, että päivystys ja varallaolo tulee säätää LVV:n tehtäväksi.

Arviointimuistion mukaan nykyisin Valvira on antanut paljon ohjeita, jotka eivät kuitenkaan ole oikeudellisesti sitovia. Arviointimuistion mukaan olisi harkittava, missä asiakokonaisuuksissa olisi tarpeen antaa perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesti LVV:lle määräystenantovaltuus laissa velvoittavien normien antamiseksi. Parempi vaihtoehto olisi kuitenkin arvioida kokonaisuudet, joista on syytä säätää tarkentavasti asetuksella ja antaa asetukset.

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

15 §

Turun Ympäristöterveys kannattaa esitystä, jonka mukaan ilmoitusmenettelyyn liittyen lakiin tulee lisätä mahdollisuus antaa määräys myös niissä tilanteissa, joissa toiminta ei vastaa sille säädettyjä vaatimuksia.

Rakentamislupatilanteen selvittäminen tulee olla toimijan vastuulla. Ilmoituksessa tulisi olla kohta, jossa ilmoitetaan, onko tilan rakentamisluvan mukainen käyttötarkoitus toimintaa vastaavaa. Toiminta voitaisiin aloittaa vasta, kun käyttötarkoituksen muutos on käsitelty rakennusvalvonnassa.

Turun ympäristöterveyden näkemys on, että kaikkien arviointimuistiossa esitettyjen toimintojen tulee olla ilmoituksenvaraisia, mutta niiden valvonta tulee tehdä esitetyn riskinarvioinnin perusteella. Pienimuotoisen toiminnan kohteet ovat usein ahkerammassa käytössä kuin isommat ja ovat yleensä valitettavasti heikommin hoidettuja. Pienimuotoisen toiminnan paikoista tulee usein Ympäristöterveyteen palautteita ja niiden tulee kuulua siksi ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Airbnb -kohteiden ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jättäminen lisää majoitustoimijoiden eriarvoista kohtelua. Tuleva terveydensuojelulaki pitää sovittaa huolellisesti yhteen rakentamislainsäädännön lyhytaikaista vuokrausta koskevan uuden sääntelyn kanssa. Myös saunat kokoontumistilojen yhteydessä tulisi olla ilmoitusvelvollisuuden piirissä ja samoin porealtaat. Palautteita tulee paljon myös kynsihoitoloista, eikä niitä voi jättää ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Jälkikäteen on vaikea toteuttaa ilmanvaihdollisia ym. muutoksia ja vaatimuksia, jos kohteet eivät ole ilmoitusvelvollisuuden piirissä.

Lisäksi Turun Ympäristöterveys toteaa, että suurten yleisötilaisuuksien ilmoitusvelvollisuus tulee sisällyttää lakiin.

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

Turun Ympäristöterveys kannattaa arviointimuistion talousveteen liittyviä ehdotuksia, mutta haluaa nostaa esiin seuraavia huomioita:

Käytännössä epäselvyyttä valvonnassa on aiheuttanut, että esimerkiksi riskinarviointi on terveydensuojelulainsäädännössä, mutta muut säännökset toisissa säädöksissä.

Pienille yksiköille (ei kuitenkaan yksittäisille kaivoille) olisi syytä olla erillinen, oma asetuksensa, jossa olisi kevennettyjä vaatimuksia (tarkastukset, näytteenotto, poikkeamat).

Laitoksesta vastaavan viranomaisen pitäisi olla se, jonka alueella laitos sijaitsee tosiasiaa ei se, jonka alueella on laitoksen postiosoite.

Raakaveden valvonta on jatkossakin syytä pitää ELY-keskuksella ja raakaveden suojelu ympäristönsuojelussa.

Laitosten suunnitelmallisessa valvonnassa tulisi huomioida tarkemmin laitokset, joilla ei ole omaa veden tuotantoa tai käsittelyä. Näiden kohdalla tulisi riittää asiakirjatarkastusten teko. Vettä myyvä taho ja sitä ostava taho voisivat olla yhtenäinen kokonaisuus valvonnassa.

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

Jätteiden osalta oikeana johtopäätöksenä arviointimuistiossa on todettu, että jätteistä aiheutuvien haittojen ehkäisyssä on kuvattava selkeästi terveydensuojelu-, ympäristönsuojelu-, jäte- ja sivutuotelainsäädännön rajapinnat, jotta toimivaltakysymykset ovat käytännössä yksiselitteisiä. Tämä edellyttää myös valtakunnallista ohjeistusta.

Jätteitä koskeva säännös on edelleen tarpeellinen. Säännöstä tulisi voida soveltaa myös jätteiden kaltaisiin tuotteisiin. Eri viranomaisten ja lakien rajapinnat tulee olla selkeät. Terveydensuojeluviranomaisen roolia erityisissä jätelajeissa (säteilevä ja vaarallinen jäte) tulee selkeyttää.

Jätevesiä koskeva säädös on tarpeellinen jatkossakin. Turun Ympäristöterveys arvioi, että muutoinkin arviointimuistion mukaiset johtopäätökset ovat onnistuneita.

Lakiin tulisi lisätä jäteveden määritelmä.

Ympäristönsuojelun ja terveydensuojelun yhteistyötä tulee korostaa ja vastuunjakoa tulee selkeyttää. Selkeyttä kaivataan siihen, kuka on toimivaltainen missäkin tapauksessa. Myös AVI:n ja Valviran välistä toimivaltaa tulee selkeyttää 52 §:n mukaisissa tilanteissa.

Jätevedenpuhdistamoille tulee asettaa velvollisuus ottaa mikrobiologisia näytteitä, jos epäillään uimarannan tai talousveden saastumista.

Terveydensuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeutta tulee lisätä.

Omavalvontavelvollisuutta tulisi lisätä erityyppisille kohteille.

24 §

Kuolleiden eläinten hautaamista koskeva pykälä on edelleen tarpeellinen. Pykälää tulee tarkentaa hautaamisen osalta niin ettei terveysriskiä aiheudu. Haittaeläinten torjunta ja kuolleiden eläinten käsittely on hyvä siirtää lukuunsa.

25 §

Turun Ympäristöterveys pitää hyvinä arviointimuistion ehdotuksia koskien suuria yleisötilaisuuksia. Suurten yleisötilaisuuksien otsikko tulisi muuttaa muotoon suurten yleisötilaisuuksien hygienia. Suuri yleisötilaisuus tulee määritellä ja säätää niille vaatimukset hygieenisistä järjestelyistä, kuten jätehuolto, sanitaatio ja talousveden jakelu. Turun Ympäristöterveys toteaa, että suurten yleisötilaisuuksien ilmoitusvelvollisuus tulee sisällyttää lakiin.

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

26 §

Muun oleskelutilan määritelmä tulisi avata. Arviomuistiossa on viitattu rakentamislain määrittelyihin. Rakentamislaisakaan ei ole määriteltä muuta oleskelutilaa.

Siivottomuustapausten osalta prosessin selkeyttäminen ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon helpottaminen on toivottavaa.

27 §

Käytännön valvonnassa on esiintynyt epäselvyyksiä siitä, tulisiko määräykset antaa 27 vai 51 §:n vaiko molempien nojalla. Tämä asia on tarpeellista selkeyttää lain uudistuksen yhteydessä.

Arviointimuistiossa on todettu, että vastuunjako koskevaa oikeuskäytäntöä on runsaasti. On hyvä korostaa, että terveydensuojeluviranomaisen tehtävä ei ole selvittää epäselvässä tilanteessa esimerkiksi vastuunjako koskevaan oikeuskäytäntöön perehtymällä, kenen vastuulla haitan poistaminen on. Terveystensuojeluviranomaisen ei tule lähteä kyseiseen riitaan osapuoleksi, vaan kohdentaa veloitteensa 27 §:ssä säädetyn pääsäännön mukaisesti.

Terveystensuojeluviranomaiselle tulisi antaa mahdollisuus antaa määräys rakenteen kuntotutkimuksen lisäksi myös koko rakennusta tai talotekniikkaa koskevan kuntotutkimuksen, katsastuksen tai tarkastuksen suorittamiseen.

28 §

Yleisten alueiden sääntely on tarpeen. Yleiset ja 13 § mukaiset ilmoitusvelvolliset tulee selkeästi erotella, ettei tule päällekkäisyyksiä. Leirintäalueita koskevassa kohdassa tulee huomioida ulkoilulaki.

29 §

Säädöksiin voisi lisätä terveyshaittoja ennaltaehkäiseviä säännöksiä esimerkiksi varustelusta suihkulla ja käsienpesumahdollisuuksilla sekä WC-hygienian lisäämisestä.

Lainsäädäntöön tulisi sisällyttää talviuintipaikkoja ja yleiseen käyttöön tulevia saunoja koskevat vähimmäissäännökset, jotka mahdollistaisivat niiden omavalvonnan ja riskiperusteisen valvonnan.

Uimakauden alkamisajankohdat ovat kunnissa erilaisia. Näin ollen uimakauden alkamisajankohdista ei pidä säätää yhtenäisesti koko maan osalta

Turun Ympäristöterveys kannattaa riskinarvioinnin painottamista tarkastuksissa. Myös ajatus omavalvonnan roolin korostamisesta on hyvä. Oikeus tehdä tarkastuksia pitää joka tapauksessa säilyttää.

Uimarantoja koskeviin vaatimuksiin voisi lisätä käymälät, myös suihkut (merenrannoilla) ja koira- ja muut eläinkiellot.

31 §

Arviointimuistion mukaan haittaeläinten torjuntatoimenpiteiden vastuu- ja kustannuskysymyksiin tarvitaan selkeyttä. Arviointimuistion mukaan tulisi harkita, vastaisiko torjuntatoimenpiteistä kunta ja perisi myöhemmin torjunnan kustannukset haitan aiheuttajalta, jos se pystytään osoittamaan. Turun Ympäristöterveys ei kannata tätä ehdotusta. Näkemyksemme mukaan kiinteistön omistajan tai pitkäaikaisella maanvuokrasopimuksella kiinteistöä hallitsevan tulee olla vastuussa haittaeläinten torjunnasta. Kiinteistön omistaja tai haltija voi jälkikäteen periä kustannukset esim. vuokralaisilta tai osakkailta. Kunta vastaa haittaeläinten torjunnasta yleisten alueiden osalta.

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

Ei lausuttavaa.

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

46 §

Voimassa olevan lain mukaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyn tilan tarkastus asukkaan tahdon vastaisesti voidaan tehdä vain, jos viranomaisella on perusteltu syy epäillä välittömiä toimia edellyttävää vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastuksen tai siihen liittyvän toimen suorittamiseen tulee olla kunnan terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys.

Turun Ympäristöterveys arvioi, että käytännössä erillisen määräyksen antaminen lisää byrokratiaa. Lisäksi laissa ei avata, onko määräys valituskelpoinen päätös, kuten määräykset yleensä ovat. Tällöin tulevat harkittavaksi myös asiaosaisen kuulemisen tarve ja oikea tiedoksiantotapa. Parempi vaihtoehto olisi rajata lakiin tarkasti edellytykset, milloin valvontaviranomainen saa tehdä tarkastuksen asukkaan tahdon vastaisesti. Tarkastus on kuitenkin yleensä olennainen osa terveyshaittaepäilyn selvittämistä ja viranomaisella on velvollisuus asiaa riittävästi selvittää.

47 §

Turun Ympäristöterveys kannattaa pykälään liittyen tehtyjä arviointimuistion esityksiä. Tiedonantoa ja tiedonsaantia koskevat säännösten uudistamisen tavoitteena on mahdollistaa sujuva tietojen vaihto salassapitosäännösten estämättä sellaisista tiedoista, jotka ovat välttämättömiä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Etenkin epidemiaepäilyjen yhteydessä tiedonkulun tulee olla toimivaa.

48 §

Turun Ympäristöterveys pitää hyvinä arviointimuistion mukaisia esityksiä virka-apua koskien. Säännöstä tulisi kehittää yleisempään muotoon siten, että valvontaviranomaisten olisi annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

49 §

Turun Ympäristöterveys toteaa, että pätevyysvaatimukset tulisi laatia koskemaan kaikkia osa-alueita ei vain asumisterveyttä. Viime käden päätöksen tekee kuitenkin aina viranomainen ei asiantuntija.

Vesinäytteenoton pätevyyden voisi osoittaa akreditoinnilla, henkilösertifioinnilla. Valvontayksikkö on vastuussa omien henkilöidensä pätevyyksistä. Asumisterveyden pätevyyksiin tulee lisätä myös asbesti- ja haitta-aine asiantuntija sekä meluasiantuntija. Tulisi tehdä mahdolliseksi käyttää jo olemassa olevia pätevyyksiä (FISE, Syke ja Eurofins). Pätevyysvaatimuksen omaaville olisi hyvä olla jonkinlainen testi viiden vuoden välein osoituksesi osaamisesta. Sen sisällöstä vastaisi LVV ja sen toteuttaisi henkilösertifioija. Asiantuntijoiden raportoinnin sisällöstä LVV:llä olisi määräksenantovelvollisuus. Henkilön pätevyyden poistamisesta järjestelmästä vastaisi jatkossa LVV.

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

49a §

Turun Ympäristöterveys pitää hyvinä arviointimuistion mukaisia esityksiä koskien tutkimuslaboratorioita.

50 § Turun Ympäristöterveys katsoo, että perusmaksun määrä voidaan säilyttää ennallaan, mutta maksu tulisi periä kaikilta valvontakohteilta.

50 a §

Turun Ympäristöterveys toteaa, että myös hallintopakoppäätöksistä tulisi olla mahdollista periä maksu. Muutoksella yhtenäistettäisiin eri viranomaisten toimintoja ja kohdennettaisiin kustannuksia veronmaksajien sijasta laiminlyöntien aiheuttajiin.

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

51 §

Turun Ympäristöterveys pitää arviointimuistiossa olevia ehdotuksia kannatettavina:

Terveystensuojelulain 51 §:n suhde muihin laissa oleviin viranomaisen määräystenantovaltuuksiin on selkeytettävä ja tarpeettomat päällekkäisyydet poistettava. Jatkossa määräystenantovaltuudesta tulisi säätää vain yhdessä pykälässä. Lisäksi määräystenantovaltuudessa tulisi mahdollistaa määräyksen antaminen välttämättömän terveyshaitan ehkäisemisen ja poistamisen lisäksi tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja tai muu toimija on rikkonut laissa säädettyjä velvoitteitaan.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa säädetään määräysten antamisesta tilanteessa, jossa haitan ensisijaista aiheuttajaa ei saada selville, ja terveysriskin poistaminen on välttämätöntä. Tällöin vastuu haitan poistamisesta osoitetaan toissijaiselle vastuussa olevalle, ellei muualla toisin säädetä. Toissijaiset vastuussa olevat tulisi määritellä, kuten ympäristönsuojelulaissa.

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

53 §

Turun Ympäristöterveys katsoo, että laissa tulisi selkeästi säätää mitä pakkokeinoja voidaan delegoida viranhaltijalle. Uhkasakkoa ja teettämishukkaa koskevat päätökset kuuluvat lähtökohtaisesti monijäsenisen toimielimen ratkaistavaksi.

54 §

Turun Ympäristöterveys kannattaa seuraamusmaksun käyttöönottoa. Esimerkiksi ilmoituksen jättäminen tekemättä tai terveyshaitan selvitysvelvollisuuden laiminlyönti voisivat johtaa seuraamusmaksun määräämiseen.

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

56 §

Arviointimuistiossa on todettu, että päätöksen täytäntöönpanoon liittyvät säännökset voivat aiheuttaa epäselvyyksiä, sillä sanamuoto ei yksiselitteisesti mahdollista päätöksen täytäntöönpanoa ennen sen tiedoksi antamista. Turun Ympäristöterveys toivoo asiaa selkeytettävän.

Luku 15 - Erinaisiä säännöksiä

Ei lausuttavaa.

Tietojärjestelmät

Ei lausuttavaa.

Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

Ei lausuttavaa.

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

Turun Ympäristöterveys pitää asumisterveysasetusta koskevia esityksiä onnistuneina.

Taloudelliset vaikutukset

Ei lausuttavaa.

Ympäristövaikutukset

Ei lausuttavaa.

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

Ei lausuttavaa.

Annunen Jaana
Turun kaupunki Kaupunkiympäristötoimiala